

POSTANOWIENIE

Dnia 3 lipca 2019 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Małgorzata Manowska (przewodniczący)

SSN Beata Janiszewska (sprawozdawca)

SSN Joanna Misztal-Konecka

w sprawie ze skargi M. S.

o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia
Sądu Okręgowego w G.

z dnia 10 kwietnia 2018 r., sygn. II 1 Cz (...),

w sprawie nieletniej M. M. (poprzednio G.)

z udziałem Prokuratora Prokuratury Rejonowej w M.

o składanie fałszywych zeznań,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 3 lipca 2019 r.,

zażalenia skarżącego

na postanowienie Sądu Okręgowego w G.

z dnia 17 września 2018 r., sygn. akt II 1 WSC (...),

1) oddała zażalenie,

**2) przyznaje adwokat N. J. od Skarbu Państwa (Sąd Okręgowy
w G.) kwotę 240 (dwieście czterdzieści) zł powiększoną o należny
podatek VAT tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną
M. S. z urzędu.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym obecnie postanowieniem z 17 września 2018 r. Sąd Okręgowy w G. odrzucił skargę M. S. o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia w postaci postanowienia Sądu Okręgowego w G. z 10 kwietnia 2018 r., wydanego w sprawie II 1 Cz (...). W uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia wskazano, że jedną z przesłanek dopuszczalności skargi jest wyrządzenie stronie szkody przez wydanie orzeczenia, co koresponduje z wynikającym z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. wymaganiem uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy. W ocenie sądu skarżący ograniczył się jedynie do stwierdzenia, że doznał szkody majątkowej w postaci utraconej możliwości podpisania korzystnych umów na dostawę materiałów budowlanych oraz szkody niemajątkowej w postaci traumy całej rodziny.

Przedmiotowa skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia dotyczyła postanowienia, którym utrzymano w mocy postanowienie Sądu Rejonowego w G. w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania na podstawie przepisów ustawy z 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 969) oraz odmówienia M. S. udziału w tym postępowaniu w charakterze pokrzywdzonego. Postanowienie wydano w związku ze złożeniem przez M. S. zawiadomienia o popełnieniu przez nieletnią M. G. czynu karalnego w postaci składania fałszywych zeznań w postępowaniu karnym prowadzonym przeciwko skarżącemu. Postępowanie karne zakończyło się prawomocnym uznaniem skarżącego za winnego popełnienia wspólnie i w porozumieniu z małżonką W. S. szeregu przestępstw przeciwko wolności seksualnej i obyczajności na szkodę wskazanej nieletniej oraz wymierzeniem mu kary łącznej pięciu lat pozbawienia wolności.

W zażaleniu na postanowienie Sądu Okręgowego skarżący powołał się na naruszenie art. 424¹ § 1 k.p.c. oraz art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. polegające na uznaniu, że nie spełnił on wymagania uprawdopodobnienia wystąpienia szkody, podczas gdy przywołana przez skarżącego argumentacja wyraźnie wskazuje na wystąpienie u niego szkody niemajątkowej. Skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego orzeczenia i stwierdzenie niezgodności z prawem postanowienia

wydanego 10 kwietnia 2018 r. przez Sąd Okręgowy w G. w sprawie o sygnaturze akt II 1 Cz (...), a także o przyznanie od Skarbu Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej skarżącemu z urzędu.

Uzasadniając swoje stanowisko, skarżący wskazał na art. 77 ust. 1 Konstytucji, a także takie rozumienie art. 424¹ § 1 k.p.c., w myśl którego nakazuje on uwzględnianie również szkody niemajątkowej (krzywdy). Podniósł przy tym, że motywem składania przez niego zawiadomienia o popełnieniu przez M. G. przestępstwa (właściwie: czynu karalnego) było dążenie do wznowienia postępowania i podważenia wyroku, którym go skazano. Postanowienie Sądu Okręgowego w G. z 10 kwietnia 2018 r. odebrało mu natomiast, jak stwierdził skarżący, możliwość odzyskania dobrego imienia i godnego powrotu do społeczeństwa. Skarżący podniósł, że wydanie przez Sąd Okręgowy w G. postanowienia z 17 września 2018 r. wywołało u niego krzywdę w postaci zawodu, żalu, cierpienia, poczucia bezsilności oraz utraty zaufania do wymiaru sprawiedliwości. Wpłynąć też miało na niemożność odzyskania uprzednio posiadanej pozycji zawodowej. W konkluzji skarżący wskazał, że powyższe okoliczności uprawdopodobniają poniesienie przez niego uszczerbku o charakterze niemajątkowym wywołanego wydanym rozstrzygnięciem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie podlegało oddaleniu jako niezasadne.

Z wykładni art. 424⁵ § 1 i 2, 424⁶ § 2 oraz 424⁸ § 1 k.p.c. wynika, że kontrola spełnienia wymagań formalnych oraz wymagań konstrukcyjnych skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia ma charakter dwufazowy. Najpierw sąd, który wydał zaskarżony wyrok (lub postanowienie), dokonuje oceny spełnienia warunków wskazanych w art. 424⁵ § 2 k.p.c. Niedochowanie ich rodzi obowiązek wezwania skarżącego do uzupełnienia występujących braków formalnych. Sąd powszechny nie dokonuje na tym etapie oceny konstrukcyjnych wymagań skargi wyrażonych w art. 424⁵ § 1 k.p.c., bowiem z art. 424⁸ § 1 k.p.c. wynika, że w razie ich niespełnienia kompetencję do odrzucenia skargi posiada wyłącznie Sąd Najwyższy. Zastrzeżenie na jego rzecz

badania wymagań skargi o charakterze konstrukcyjnym wynika z konieczności dokonania na tym etapie ocen o charakterze merytorycznym.

Następnie, po przekazaniu sprawy do Sądu Najwyższego, następuje ponowne zweryfikowanie spełnienia wymagań czysto formalnych (art. 424⁵ § 2 k.p.c.), oraz - po raz pierwszy - treści wskazanych w art. 424⁵ § 1 k.p.c., to jest zadośćuczynienia konstrukcyjnym elementom skargi. W przedmiotowej sprawie Sąd Okręgowy niezasadnie wyprzedził więc Sąd Najwyższy w dokonaniu oceny spełnienia przez M. S. wymagania z art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. Bez odpowiedniej podstawy wezwał też skarżącego do uzupełnienia warunków formalnych skargi. Inaczej bowiem niż w przypadku przesłanek wymienionych w treści art. 424⁵ § 2 k.p.c., wymaganie uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody przez zaskarżone orzeczenie, podobnie jak inne wskazane w art. 424⁵ § 1 k.p.c., w razie jego niedochowania nie podlega wypełnieniu w drodze wezwania do uzupełnienia warunków formalnych. Wniosek taki wynika z art. 424⁶ § 2 k.p.c. *a contrario* (por. postanowienia SN z 17 czerwca 2008 r., I BU 18/07 i IV CNP 44/10 oraz wyrok TK z 12 lipca 2011 r., SK 49/08).

W związku z rozpoznaniem niniejszego zażalenia celowe i zasadne staje się dokonanie oceny dopuszczalności skargi przez Sąd Najwyższy, jako podmiot wyłącznie uprawniony do badania, czy spełnione zostały konstrukcyjne wymagania skargi na niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia. W innym razie skarżący zostałby pozbawiony możliwości uzyskania stanowiska w kwestii tego, czy dostrzeżone przez Sąd Okręgowy nieuprawdopodobnienie wyrządzenia szkody rzeczywiście zaistniało, wobec czego wystąpiły podstawy do odrzucenia skargi. Jednocześnie badanie zażalenia z uwzględnieniem jedynie kwestii formalnych prowadziłoby do niepotrzebnego przedłużenia postępowania, co jest niecelowe także z tej przyczyny, że przedmiotowa skarga zawiera również inne braki o charakterze konstrukcyjnym, a zatem niepodlegające uzupełnieniu.

Wcześniej wskazano już na nieusuwalny charakter braków polegających na niezawarciu w skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia któregośkolwiek z elementów wymienionych w art. 424⁵ § 1 k.p.c., to jest oznaczenia kwestionowanego orzeczenia i zakresu zaskarżenia, przytoczenia

i uzasadnienia podstaw skargi, wskazania przepisu prawa, z którym zaskarżony judykat jest niezgodny, uprawdopodobnienia wyrządzenia szkody spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy, wykazania, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe oraz zawarcia wniosku o stwierdzenie niezgodności wyroku z prawem.

Obecnie należy wskazać, że skarżący nie spełnił pięciu z sześciu wymagań unormowanych w przywołanym wyżej przepisie. Określił on wprawdzie zaskarżone postanowienie, lecz nie sprecyzował, w jakim zakresie je kwestionuje. Nie przytoczył również ani nie uzasadnił podstaw skargi w sposób pozwalający na jej efektywne rozpoznanie, nie wskazał przepisu prawa, z którym miałyby być ono niezgodne, nie uprawdopodobnił szkody, która miałaby mu zostać wyrządzona przez wydanie orzeczenia, ani nie wykazał, że wzruszenie zaskarżonego postanowienia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Skarga zawierała jedynie wniosek o stwierdzenie niezgodności oznaczonego postanowienia z prawem.

W zakresie wymagań dotyczących uprawdopodobnienia istnienia szkody oraz wykazania braku innych środków prawnych służących kwestionowaniu przedmiotowego postanowienia skarżący nie podniósł nawet odpowiednich twierdzeń. Treść pisma złożonego wskutek wezwania skarżącego do usunięcia braku skargi nie może być brana pod uwagę z przyczyn wyjaśnionych we wcześniejszych fragmentach uzasadnienia. Na marginesie wypada jednak zauważyć, że dotyczyła ona szkody doznanej wskutek wyroku sądu karnego, a nie orzeczenia, o którego niezgodność z prawem wystąpił skarżący. Z przyczyn oczywistych o uprawdopodobnieniu wyrządzenia szkody nie mogą świadczyć motywy zażalenia, skoro mowa w nich o przejawach szkody i krzywdy niewskazanych wcześniej w skardze na niezgodność z prawem prawomocnego orzeczenia. Ponadto krzywda ta, jak wskazano w uzasadnieniu zażalenia, została spowodowana wydaniem postanowienia Sądu Okręgowego w G. z 17 września 2018 r., czyli zaskarżonego obecnie postanowienia, a nie - jak wymaga tego art. 424⁵ § 1 pkt 4 k.p.c. - postanowienia, którego dotyczyła skarga, czyli postanowienia Sądu Okręgowego w G. z 10 kwietnia 2018 r.

Tym samym należy uznać, że przedmiotowa skarga nie spełniała wymagań stawianych w 424⁵ § 1 pkt 1, 2, 3, 4 i 5 k.p.c., toteż stosownie do art. 424⁸ § 1 k.p.c. podlegała odrzuceniu. Wprawdzie niespełnienie wskazanych wyżej wymagań skargi uzasadniało jej odrzucenie przez Sąd Najwyższy, jednak opisane wyżej uchybienie przepisom przez Sąd Okręgowy nie powinno prowadzić do pozbawienia skarżącego możliwości merytorycznej oceny uprawnionego organu, czy zachodziły podstawy do odrzucenia skargi. Taka ocena została więc dokonana w związku z rozpoznaniem niniejszego zażalenia.

Na marginesie wypada wskazać, że zgodnie z art. 424⁸ § 2 k.p.c. skarga podlega także odrzuceniu, jeżeli zmiana zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych była lub jest możliwa. Okoliczność ta, inaczej niż wymagania z art. 424⁵ § 1 k.p.c., nie dotyczy samej treści skargi, lecz obiektywnego istnienia możliwości zmiany orzeczenia. W ocenie dopuszczalności skargi należało zatem uwzględnić, że na podstawie ustawy z dnia 8 grudnia 2017 r. o Sądzie Najwyższym do polskiego systemu prawa wprowadzono skargę nadzwyczajną - nowy nadzwyczajny środek zaskarżenia, o szerokich podstawach, obejmujących między innymi naruszenie zasad, wolności i praw określonych w Konstytucji oraz rażące naruszenie prawa przez błędną wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie. W orzecznictwie Sądu Najwyższego ukształtował się pogląd, w myśl którego możliwość złożenia skargi nadzwyczajnej wyłącza dopuszczalność skargi z art. 424¹ k.p.c. (por. postanowienia Sądu Najwyższego z 30 sierpnia 2018 r., III CNP 9/18, z 20 grudnia 2018 r., III CNP 19/18 oraz z 10 stycznia 2019 r., II CNP 2/18 i z 11 stycznia 2019 r., II CNP 53/18).

Zgodnie z art. 424⁸ § 2 k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia podlegała więc odrzuceniu już na tej podstawie. Odpowiedzialność odszkodowawcza Skarbu Państwa stanowi bowiem *ultima ratio* i ustępuje wszelkim innym możliwym środkom ochrony praw skarżącego. Sąd Najwyższy musi więc rozważyć dopuszczalność skargi także w świetle istnienia skargi nadzwyczajnej, gdyż możliwość jej wniesienia - tak długo, jak będzie istniała - wyklucza dopuszczalność skargi o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia.

Dokonana przez Sąd Najwyższy kontrola spełnienia wymagań konstrukcyjnych skargi prowadziła zatem do wniosku, że skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia podlegała odrzuceniu na podstawie art. 424⁸ § 1 i 2 k.p.c. W konsekwencji zażalenie skarżącego na postanowienie Sądu Okręgowego należało uznać za niezasadne.

O przyznaniu pełnomocnikowi skarżącego wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną skarżącemu z urzędu orzeczono na podstawie § 10 ust. 1 w zw. z § 5 i § 16 ust. 2 pkt 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 3.10.2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (t.j. Dz. U. z 2019 r., poz. 18).

Z uwagi na powyższe Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia.

jw